

(Atomfizika Radioaktivitás). Tessék csak kipróbálni! Az aktív szavak – pókhálószerű mintázata előbb vagy utóbb, de előtűnik. Pedig a gyors visszakereshetőség – lapszámok, tartalom, jegyzetek, bibliográfiák, indexek (tárgy- és névmutatók) stb. formájában – olyan követelmény már a lineáris szövegszervezéssel szemben is, amely nélkül ma jószerevel elképzelni sem igen tudjuk a gutenbergi könyvtechnológiát. S ha a visszakereshetőség hagyományos eszközei, amint azt nem kevesen állítják, akár 20–25 százalékkal is megnövelhetik egy nyomtatott könyv értékét, vajon milyen mértékben javíthatják a visszakereshetőség elektro-

nikus eszközei egy digitalizált kiadvány használhatóságát?

Végezetül remélni szeretnénk, hogy a 'Fizika felkészítő az érettségi és felvételi vizsgákra' című CD-ROM – alighanem így is – érettségiző vagy felvételiző diákjaink felkészülését szolgálja, több más elektronikus oktatóprogrammal együtt.

BARÁTH ZSOLT–CZECZEI JÓZSEF–SIPOS ANDRÁS–SZABADI LÁSZLÓ: *Fizika felkészítő az érettségi és felvételi vizsgákra*. PannonKlett Könyvkiadó, Bp. 1997

Benkes Valéria–Vass László

PARK-komputerkalauz

Gillian Doherty neve nem ismeretlen a magyar közönség előtt: alig egy éve került forgalomba 'Windows 95 kezdőknek' című könyve ugyancsak a Park Könyvkiadó gondozásában. Új könyve, a '101 ujjgyakorlat számítógépre' kifejezetten gyerekeknek íródott. Sok szép, színes kép, kevés szöveg, gazdag illusztrációk, minimális mennyiségű és rendezetlen ismeret – ez az ismeretterjesztő könyvek új nemzedékének közös jellemzője. Aruk és kelendőségük a látvánnyal általában egyenesen, hasznosságuk, az általuk közvetített tudás viszont ezzel fordítottan arányos. (Vannak persze kivételek, amelyek – már csak kisebbségük okán is – megkülönböztetett tiszteletet érdemelnek.)

Doherty könyvét kézbe véve a recenzensnek mindenekelőtt az ilyen – a legújabb kori analfabetizmus kialakulásában megkülönböztetett szerepet játszó – könyvekkel szemben érzett ellenszenvén kell felülkerekednie, ez az elfogulatlan bírálat elemi feltétele. Hozzá kell tenni: ez nem is okoz nehézséget. A könyvbe belelappozva ugyanis már az első oldalak után nyilvánvaló: a szerző tisztességes, a könyv pontosan azt nyújtja, amit címében ígér: ujjgyakorlatokat, ötleteket – helyenként kifejezetten jó ötleteket – kínál. Megtévesztő viszont a Park-Komputerkalauz felcím: szó sincs arról, hogy útbaigazítást, tájékoztatást adó könyvet tartanánk a kezünkben.

Pedig a különbség igen lényeges. A könyv ugyanis valószínűleg szórakoztató barangolást nyújt a virtuális világban mindazoknak, akik megfelelő alapismeretekkel és elegendő idővel rendelkeznek. Az utóbbi alapvetően jellemző a célcsoportra, az előbbi viszont kevésbé. A gyerekeknek azon széles köréről van szó, akikről szüleik és egész környezetük azt hiszi, hogy számítógép-virtuózok, pedig csak néhány divatos játékot tudnak elindítani, és e játékprogramokon belül ismerik a kurzormozgató és a funkciógombok jelentését (F4-gyel újra lehet tölteni a gépfegyvert stb.), ugyanakkor a számítástechnika alapfogalmaival sincsenek tisztában: nem tudják, mi az a háttértá-

roló, fájlstruktúra, másolni tudnak, de menteni nem stb. Olyan ez, mintha valaki zsonglór módjára kezelné a sebességváltót meg a kormányt, csak azt nem tudná, mitől működik az autó, sőt, igazából még jární sem tanult volna meg. Ez persze nem véletlen. Nemcsak a számítógépgyártó és szoftverkészítő cégekre jellemző, hogy olyan eszközöket igyekeznek piacra dobni, amelynek használatához nem kell gyakorolni a gondolkodás fárasztó és veszélyes tevékenységét.

Doherty nem kíván ezen változtatni, a fáradságos, gyakran bizony unalmas alapismereteket meghagyja másnak (mondjuk az iskolának, vagy annak az elegendően tehetséges gyereknek, aki magától is rájön arra, mit jelent ez a szó: menteni, hogyan és főleg hová kellene menteni. A 7. oldalon ezt olvashatjuk: Keressd meg a merevlemez mappáiban!), a merevlemez és a mappa szavak magyarázatával azonban adós marad a könyv. A példákát még hosszsan sorolhatnám.

Szinte hallom az ellenvéleményeket: ezek olyan alapfogalmak, amelyeket amúgy is ismernek a gyerekek. Tisztelettel kérdezem: melyik gyerekek és honnan? És vajon biztosan értik-e azokat a szavakat, amelyeket akár naponta használnak? Aki már csak egyszer is megkérdezte azokat a gyerekeket, akik rendszeresen használják (és elírják) a vincsi szót, hogy mi is az tulajdonképpen, s aki már próbált bevezetni gyerekeket (nem egy-egy kivételes képességűt) a fájlstruktúra rejtelmeibe, az pontosan érti, mire gondolok.

Összegezve: a könyv tanulásra alkalmatlan, az előismeretekkel nem rendelkezők

vagy a számítástechnika iránt kevésbé fogékonyak valószínűleg már az első lépéseknél elakadnak. Tegyük azonban hozzá: a 101 ujjgyakorlat – amint címe is jelzi – nem is tankönyv, hanem ötlettár, receptgyűjtemény, annak viszont kifejezetten jó. Foglalkozik mindennel, ami egy gyerek számára fontos és érdekes lehet: képpel, hanggal, Internettel stb., sokszor olyasmivel is, ami a felnőttek többsége számára érdektelen, éppen ezért érthetetlen, hogy mit képes ennyit vacakolni a gyerek azzal, hogy egymás farkába

*a 101 ujjgyakorlat
- amint címe is jelzi -
nem is tankönyv, hanem ötlettár,
receptgyűjtemény, annak viszont
kifejezetten jó. Foglalkozik
mindennel, ami
egy gyerek számára fontos
és érdekes lehet: képpel, hanggal,
Internettel stb., sokszor olyasmivel is,
ami a felnőttek többsége számára
érdektelen, éppen ezért érthetetlen,
hogy mit képes ennyit vacakolni a
gyerek azzal, hogy egymás farkába
harapó sarki rókákkal keretezze be
azt a papírt, amire kiírja, hogy Ne
zavarj! Doherty viszont tudja, mitől
döglik a légy,
és el kell ismerni: közben ügyesen
csepegteti a hasznos, gyakorlati
ismereteket is. Teszi mindezt ráadásul
érthetően.*

ba harapó sarki rókákkal keretezze be azt a papírt, amire kiírja, hogy Ne zavarj! Doherty viszont tudja, mitől döglik a légy, és el kell ismerni: közben ügyesen csepegteti a hasznos, gyakorlati ismereteket is. Teszi mindezt ráadásul érthetően.

Meg kell adni: rendkívül egyszerűen fogalmaz meg viszonylag bonyolult dolgokat is. Ha – mint mondtuk – a könyv tankönyvként vagy önálló tanulásra (általában: tanulásra) nem is alkalmas, kiválóan használható feladatgyűjteményként akár tanítási órán, akár szakkörön. Legyünk azonban óvatosak:

egy-egy – mindössze pár sorban leírt – ujjgyakorlat sokszor egy tanítási órát vagy annál többet is igénybe vehet.

A könyv eredményes használatához természetesen időn és kitartáson kívül megfelelő hardver és szoftver is szükséges. Ami az előbbit illeti: a 60. oldalon nemhogy elég-szerűnek, hanem ideálisnak minősített konfiguráció (ideális esetben a számítógépedben 486-os vagy Pentium processzor van és 16 MB memória) valószínűleg komoly nehézségeket okoz majd némely alkalmazásnál,

például az Office használatánál, de való igaz, hogy – ha már a Windows 95-öt sikerült telepíteni – a Paint és a WordPad (illetve a Windows 3.1 alatt futó Paintbrush és a Write) munkára fogható, a ma újonnan forgalomba kerülő gépek pedig már a jóval magasabb hardverigényeknek is eleget tesznek. Persze, kell még nyomtató is, amely – ha nincs ló! – lehet fekete-fehér is, de azért a könyv feladatainak jelentős része igazából színes nyomtatóval oldható meg. Általában nem tartom etikusnak a mellébeszélést: ha egyszer a könyv feladatait egy 200 000 Ft-os konfigurációra tervezték, akkor tisztességtelen (még ha szó szerint igaz is) azt mondani, hogy a legtöbb feladatot egy 100 000 Ft-ossal is meg lehet oldani.

Hasonló a helyzet a szoftverrel. Igaz, a szerző többször is leírja, hogy vannak más programok is, amelyekkel a gyakorlatok általában ugyanúgy elvégezhetők, az esetek jelentős részében említ is ilyeneket, de a könyv igazi címe mégis ez lehetne inkább: 101 újgyakorlat számítógépre és Microsoft programokra. Szinte hallom a jogos ellenvetést: mit tehet egy számítógépes könyv szerzője, ha a Windows ma már szinte világszabvány. Nos, ez azért egyrészt még nem egészen igaz, másrészt rendkívül lényeges kérdés, hogy a számítástechnikai oktatás és ismeretterjesztés maga is hozzájárul, hogy a Microsoft letarolja a szoftver piacot, vagy megpróbál élni a szoftver-demokrácia szűkös lehetőségeivel. A könyv például a 3. oldalon a Microsoft programok helyett vagy mellett más szoftverek képét (is) közölhetne volna, esetleg – akár ha véletlenül is – a Microsoft Outlook helyett (48. oldal) más le-

vezetőprogram képernyőképét is bemutathatta volna stb. Doherty e tekintetben is a kényelmesebb megoldást választotta (Windows úgyis van mindenütt), kérdés persze, talált volna-e egyáltalán kiadót, ha nem ezt teszi.

Az alkalmas szoftver persze szintén nem olcsó. A könyv által jelzett programok együttes értéke például többszörösen meghaladja az – akár ideális – hardver költségét. A könyv erről szemérmesen hallgat, amint arról is, hogyan lehet ezekhez a programokhoz hozzájutni. (A 3. oldalon erről mindössze ennyit olvashatunk: A könyvben említett programok nagy része valószínűleg megtalálható a számítógépeden.) Talán, mert Angliában természetesebb, hogy a számítógép-tulajdonos megvásárolja a szoftvert, mint nálunk.

A magyar kiadás alig egy évvel az Usborne által gondozott angol eredeti után jelent meg. Jó lett volna, ha a magyar változat kiegészült volna itthoni vonatkozásokkal, például magyar webcímekkel is. A könyv használhatóságához nagyban hozzájárul *Kuttner Zoltán* igényes fordítása. Nyilván nem ő marasztalható el a könyvben itt-ott előforduló apró, de bosszantó hibákért (a 15. oldalon például a Mintadoboz feliratú nyíl nem jó helyre mutat, a 20. oldalon a Szövegdoboz gomb felirat fölött nem az látható stb.). Egy alapos lektorálásra talán még lett volna idő.

GILIAN DOHERTY: *101 újgyakorlat számítógépre*. Usborne – Park Kiadó. 1999.

Révész György